

Šlosar, Dušan

[Horák, Ladislav; Šrámek, Rudolf. Místní jména na Moravě a ve Slezsku. I, A-L]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1972, vol. 21, iss. A20, pp. [227]-

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100845>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

RECENZE — REFERÁTY — ZPRÁVY

Ladislav Hosák — Rudolf Šrámek: Místní jména na Moravě a ve Slezsku I, A — L, Academia, Praha 1970, 574 str.

První polovina díla Místní jména na Moravě a ve Slezsku už vyšla tiskem. Je to programový protějšek rozsáhlé práce Místní jména v Čechách, kterou po smrti Antonína Profouse dokončili Jan Svoboda a Vladimír Šmilauer. Dvojice moravských autorů — známý badatel v historické toponomastice Ladislav Hosák a lingvista dialektologického školení Rudolf Šrámek — shromáždila a zpracovala obdobný materiál jako Profous: charakteristiku a lokalizaci sídlišť, historické doklady místních jmen, příslušnost sídlišť k feudálním celkům, údaje o národnosti obyvatel, lidové podoby místních jmen a odvození, dále etymologie místních jmen a konečně údaje o nejdůležitějších pomístních jménech vyskytujících se na území obcí. Díky důmyslnější grafické úpravě a hlavně stručnější formulaci a úspornějšímu způsobu citace materiálu je jejich heslo přehlednější, než je tomu u Profouse, i když de facto přináší více materiálu (navíc proti Profousovi údaje dialektologické a nejdůležitější jména pomístní). Snaha o velmi úsporné vyjadřování způsobuje občas anakoluty (viz např. u hesla Cukmantl na str. 148), obecně však není na úkor srozumitelnosti. — Dialektologické údaje, i když nanejvýš stručně, jsou užitečné vzhledem k výraznější nářeční diferenciaci Moravy a Slezska ve srovnání s Čechami. Vítaným způsobem pomáhají vysvětlit osobitosti lidových podob místních jmen, jež jsou důležitou součástí dokladového materiálu. Lidové podoby samy jsou pak, stejně jako u Profouse a jeho pokračovatelů, svědectvím o spontánním, nenormovaném úzu aspoň pro poslední dobu. — I nejriskantnější část výkladů — etymologie místních jmen — je podle našeho soudu zvládnuta střídavě a spolehlivě. Jen na okraj poznamenáváme, že vymezování významu základových apelativ uváděním jejich německého ekvivalentu (*koza* „Ziege“), i když má tradici ve starší literatuře, je dnes už přece jen anachronismem.

Rozsáhlý a seriózní zpracovaný soubor historického toponymického materiálu, jaký představuje práce Hosáková — Šrámkova, je vítaným východiskem pro další zkoumání různého druhu. Pro sledování některých jevů hláskoslovného vývoje, zejména v rané době, nám takový materiál prokazuje neocenitelné služby právě svou přesnou lokalizací. Tak například i letmý pohled na některá jména dokládající změnu $g > h$ svědčí o tom, že ve třináctém století jsou česká jména se zachovaným g zapsána už poměrně zřídka, ve čtrnáctém století jsou pak jednoznačně omezena jen na okraje území, zejména ovšem na okraj severní. V tom se Hosáková a Šrámkovo dílo dokonale shoduje s materiálem Profousovým: ve Slezsku je g doloženo v okolí Javorníka, Albrechtic, Ostravy a Těšína, v Čechách pro Hrádek nad Nisou, Hrádek nad Jizerou a pak pro okolí Plzně a Prachatic. — Dále i jeden z nahodile zachycených dokladů na změnu $g > h$ u Hosáka — Šrámkova (*Hradczane* 1126) je starší než jméno *Bohuslaus*, v historických mluvnicích tradované jako nejstarší doklad (z r. 1169). Nejen možnost všestranné aplikace sneseného a vyloženého materiálu, ale sám fakt, že je tak dovršováno dílo moderní koncepce, které dohromady pokryje celou oblast našeho národního jazyka, znamená vítaný vklad pro současnou bohemistiku (a přirozeně i pro historické vědy).

Dušan Šlosar

Mario Wandruszka: Sprachen vergleichbar und unvergleichlich, München, R. Piper, 1969, 542 pages.

M. Wandruszka a déjà publié plusieurs études comparatives basées sur des extraits des textes littéraires et leurs traductions en plusieurs langues. Sa perspective diffère de celle